

Відгук
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Богдан Наталії Миколаївни за темою:
**«Теоретико-методологічне забезпечення узгодження економічних інтересів
регіону»**
представленої на здобуття наукового ступеня доктора економічних
наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

На відгук надані дисертація, автореферат, монографія, копії наукових праць, опублікованих за темою дисертації. Дисертація представлена на 448 сторінках основного змісту комп'ютерного тексту, містить 84 рисунки (з них 7 займають всю сторінку) та 69 таблиць (з них 11 займають всю сторінку), список використаних джерел з 452 найменувань, 9 додатків на 35 сторінках. Також надано автореферат кандидатської дисертації.

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасні умови функціонування господарського комплексу України визначають необхідність розробки нових, адекватних підходів, теоретичних і практичних аспектів формування систем управління всіма рівнями економіки, зокрема, особливої значущості набувають регіональні аспекти управління. У зв'язку з тим, що механізми і технології управління в сучасних умовах швидко втрачають актуальність, ефективними невід'ємним критерієм результативності регіонального управління є закладка в його методичний апарат механізмів виявлення, обліку та узгодження економічних інтересів.

Тільки за умови нормальних умов взаємодії усіх суб'єктів-носіїв економічних інтересів з регіональною владою можливий розвиток бізнесу, що дозволяє йому більш впевнено діяти в економічному просторі та створюються реальні підстави для формування в регіоні соціально-економічної і політичної стабільності, отже, слід виходити із значущості та важливості збалансованості інтересів всіх учасників економічної діяльності в регіоні. Тобто, ефективність в

цьому сенсі – це високий ступінь задоволення інтересів і виправданих очікувань з позиції всіх зацікавлених груп. Це обумовлюється тим, що високі показники соціального середовища (захист інтересів і прав населення) не можуть бути досягнуті без успіхів в економіці (захист інтересів і прав бізнесу) і стабільності в політичній сфері (взаємодія владних структур різних рівнів ієрархії).

З урахуванням вищезазначеного, дисертаційна робота Богдан Н.М. є актуальною в контексті вирішення найважливіших проблем розвитку регіонів України та вирішує наукове завдання щодо розроблення теоретико-методологічного забезпечення узгодження економічних інтересів регіону.

2. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість теоретичних та методичних положень дисертації, їх достовірність й наукова новизна забезпечуються широким застосуванням автором загальнонаукових та спеціальних методів теорії пізнання. Метою дослідження є розроблення теоретико-методологічного забезпечення узгодження економічних інтересів регіонів України.

Зазначена мета відповідає темі дослідження. Завдання дослідження логічно виходять з поставленої мети та безпосередньо пов'язані із отриманими дисертантом елементами наукової новизни, об'єкт та предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт.

Реалізація мети дисертаційної роботи ґрунтується на системному підході до аналізу соціально-економічних явищ, зокрема, на фундаментальних положеннях економічної теорії, теорії систем, теорії співробітництва, державного регулювання та регіональної економіки.

У процесі дослідження використано широкий спектр методів: аналіз і синтез, наукова абстракція, наукове узагальнення, абстрактно-логічний, індукції та дедукції, порівняння, систематизації, класифікації, системний аналіз, метод аналізу ієрархій, кластерний аналіз, економіко-математичне

моделювання, метод експертних оцінок тощо.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці провідних закордонних та вітчизняних науковців, нормативно-правові акти органів державної влади й управління, вітчизняна та зарубіжна наукова фахова література, статистичні дані міжнародних організацій – структур Європейського Союзу, Організації Об'єднаних Націй, а також Державної служби статистики України, Міністерств України, обласних державних адміністрацій України, аналітична інформація громадських організацій, матеріали науково-практичних конференцій та власні розрахунки автора з використанням автоматизованих засобів – пакету STATISTICA, EXCEL, VISIO.

Отримані здобувачем наукові результати та висновки характеризуються високим рівнем обґрунтованості, оскільки отримані з використанням сучасних методів наукових досліджень, на підставі величезного обсягу статистичної, експертної та аналітичної інформації. Можна стверджувати, що дисертантом достатньо ґрунтовно опрацьовано вказану проблематику та отримано власні наукові розробки, що мають елементи наукової новизни та практичну цінність.

В докторській дисертації не винесено на захист положень, що були отримані здобувачем в рамках виконання ним кандидатської дисертації.

3. Значущість дослідження для науки і практики

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова за темами: «Тенденції та напрямки розвитку туристської індустрії України» (номер державної реєстрації 0110U007970, 2011 – 2013 рр.) та «Інноваційні процеси розвитку індустрії туризму: теорія, методологія, практика» (номер державної реєстрації 0114U005034, 2014 – 2017 рр.). Особисто здобувачем було визначено теоретичні підходи до оцінювання економічних інтересів туристичних підприємств в контексті визначення стратегії їх розвитку, а також досліджено проблематику узгодження економічних інтересів суб'єктів туристської діяльності в контексті розвитку

туристської сфери регіону з урахуванням особливостей співробітництва в регіоні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені теоретико-методологічні положення доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення узгодженості економічних інтересів регіону. Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші прикладні результати наукових досліджень, викладені в дисертації знайшли практичне застосування та були впроваджені в діяльність установ на регіональному та місцевому рівнях, що підтверджується відповідними актами та довідками про впровадження та використання отриманих у роботі результатів: в роботу Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 09-35/1957 від 15.02.2018 р.) впроваджено структурно-логічну схему комплексного оцінювання результативності регіонального розвитку та мультикритеріальну модель оцінювання узгодженості економічних інтересів при розробці щорічних регіональних цільових програм розвитку; в роботу Харківського регіонального відділення ВАОМС «Асоціація міст України» (довідка № 08-35/79 від 15.03.2018 р.) впроваджено методику оцінки узгодженості економічних інтересів владних та підприємницьких структур, форми та структури взаємодії влади та підприємництва, комплекс заходів з усунення дисбалансу інтересів офіційного й неофіційного секторів економіки; в роботу Міської Ради м. Чугуєва (довідка № 02-02-32/1060 від 14.05.2018 р.) впроваджено пропозицію щодо застосування матриці способів узгодження інтересів взаємодіючих суб'єктів; в роботу Селищної Ради смт. Мала Данилівка (довідка № 02-19/907 від 17.02.2018 р.) впроваджено пропозиції щодо заходів із стимулювання та підтримки розвитку малих підприємств та його фінансового забезпечення, що сприятиме розвитку підприємництва та економіки на місцевому рівні; теоретичні та методичні доробки автора впроваджено в навчальний процес Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова (довідка № 05-179/1 від 24.04.2018 р.) при

викладанні дисциплін «Основи наукових досліджень», «Сіті-брендінг», «Управління сталим розвитком туризму».

4. Зміст та завершеність дослідження

Дисертаційна робота Богдан Наталії Миколаївни «Теоретико-методологічне забезпечення узгодження економічних інтересів регіону» є завершеною науковою працею, що в повному обсязі відображає всі підготовлені для публічного захисту отримані положення наукової новизни, результати теоретичних і прикладних досліджень, а також відомості щодо їх практичного впровадження.

Дисертаційна робота характеризується логічним викладенням матеріалу, науковою мовою, єдністю змісту та повною мірою відображає особистий внесок здобувача в розвиток регіональної економіки та практики управління регіоном.

Викладені в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та пропозиції є аргументованими та достовірними. Дисертант широко використовує і коректно оцінює наукові праці вітчизняних і закордонних науковців та проблемно-дискусійний матеріал за темою дослідження.

Основним результатом дисертаційної роботи Богдан Н.М. є обґрунтування теоретичних положень, розробка методологічних та практичних підходів забезпечення узгодженості економічних інтересів регіону.

В роботі вирішено комплекс завдань, зокрема: уточнено категорійний апарат щодо сутності економічних інтересів регіону та їх узгодження; сформульовано концепцію узгодження економічних інтересів регіону; розроблено концептуальну модель управління регіональним розвитком на основі урахування узгодженості економічних інтересів регіону; розроблено методичні підходи до комплексного оцінювання результативності регіонального розвитку; визначено детермінанти узгодження економічних інтересів регіону та удосконалено їх класифікацію; розроблено теоретико-методологічні підходи до оцінювання різнорівневих економічних інтересів

суб'єктів регіону; досліджено інституційні форми взаємодії та співробітництва для забезпечення узгодженості економічних інтересів суб'єктів; розроблено диференціацію регіонів України за багатовимірним динамічним комплексом індикаторів; запропоновано заходи щодо усунення дисбалансу економічних інтересів офіційного й неофіційного секторів регіону; розроблено концептуальну схему удосконалення процесів узгодження економічних інтересів суб'єктів на рівні регіонального управління; розроблено методологічні підходи до досліджень стану регіону, що характеризує рівень узгодженості економічних інтересів у просторово-часовому континуумі; запропоновано методичні підходи до оцінювання узгодженості економічних інтересів регіону та здійснено оцінювання узгодженості економічних інтересів регіонів України; визначено фінансові аспекти узгодженості економічних інтересів регіону; запропоновано організаційне забезпечення розвитку підприємництва на регіональному рівні.

У першому розділі здобувачем визначено сутність економічних інтересів регіону, а також досліджено особливості їх виникнення та реалізації; запропоновано визначення категорії «економічний інтерес» та «економічні інтереси регіону» (с.121-123); визначено основні суб'єкти економічних інтересів регіону: органи влади, бізнес та громадськість, виявлено їх внесок та їх очікування від взаємодії в процесі регіонального розвитку (с.65-70), визначено відмінні та спільні економічні інтереси суб'єктів регіональної економіки (с.99-103); сформульовано концепцію узгодження економічних інтересів регіону на основі врахування зон відповідальності та взаємних економічних інтересів суб'єктів, що досліджуються в динаміці (с.98-106).

У другому розділі здобувачем визначено поняття узгодження економічних інтересів регіону (с.125-132); виявлено та класифіковано екзогенні та ендогенні фактори та умови узгодження економічних інтересів регіону, (с.145-169); визначено особливості формування та реалізації економічних інтересів регіону на трьох рівнях – регіон-галузь-підприємство, визначено їх спільний економічний інтерес – розподіл та перерозподіл усіх

видів регіональних ресурсів (с.178-186).

У третьому розділі автором доведено, що забезпечення фінансово-економічної безпеки на регіональному рівні, яка є складовою конкурентоспроможності регіонів, безпосередньо залежить від узгодженості економічних інтересів суб'єктів регіону (с.217-223); запропоновано комплекс показників для розрахунку фінансово-економічної безпеки та здійснено розрахунок інтегрального індикатору фінансово-економічної безпеки за регіонами України за період (с.226-239); доведено визначальну роль взаємодії та співробітництва суб'єктів регіону, визначено завдання усіх видів співробітництва, визначено розумові моделі співробітництва як найефективніші залежно від характерних особливостей учасників співробітництва розроблено форми внутрішньогалузевого та міжгалузевого співробітництва (с.249-266).

У четвертому розділі автором запропоновано комплекс показників результативності соціально-економічного розвитку регіонів та розроблено на основі їх обрахунку інтегральний показник, здійснено розрахунки результативності соціально-економічного розвитку регіонів України та доведено, що значних змін в структурі регіонального розвитку України за досліджуваний період не відбулося (с.293-322); визначено рівень інвестиційної привабливості регіонів України (с.333-342); досліджено стан ділового клімату, доступності фінансових та кредитних ресурсів регіонів України, та за результатами дослідження доведено існування проблеми із доступністю фінансування у багатьох регіонах України, зокрема, у Донецькій, Кіровоградській, Луганській, Львівській та Миколаївській областях (с.342-345).

У п'ятому розділі розроблено заходи з усунення дисбалансу економічних інтересів офіційного й неофіційного секторів економіки регіону та способи узгодження економічних інтересів за різних видах взаємодії (с.351-363); розроблено концептуальну модель оптимізації узгодження економічних інтересів суб'єктів на рівні регіонального управління, що передбачає використання існуючої структури управління та її пристосування до завдань

щодо узгодження економічних інтересів суб'єктів регіону (с.363-371); розроблено методологію оцінювання узгодженості економічних інтересів з використанням векторного аналізу, що дозволяє перетворювати кількісні різновимірювані показники у вектори та отримувати геометричні об'єкти стану регіонів, що наочно характеризують рівень узгодженості економічних інтересів (с. 377-385); запропоновано методологію та модель оцінювання узгодженості економічних інтересів регіону за допомогою поєднання векторного та комплексного аналізу (с.386-387); розраховано інтегральний індикатор узгодженості економічних інтересів регіонів України (с.387-396); здійснено диференціацію регіонального розвитку України з використанням інтегрального індикатору узгодженості економічних інтересів та отримано мультикритеріальну характеристику результативності розвитку в регіональному розрізі за допомогою кластерного аналізу (с. 399-403); визначено прояв узгодженості економічних інтересів регіону у фінансовому аспекті, визначено особливості податкового розподілу між бюджетами різних рівнів, визначено визначальну роль узгодженості економічних інтересів для наповнюваності бюджетів та розвитку підприємництва загалом (с.415-431); розроблено програму стимулювання розвитку підприємництва в регіоні, його організаційно-фінансове забезпечення (с.444-465); обґрунтовано необхідність впровадження організаційно-економічних моделей узгодження економічних інтересів суб'єктів до регіональної системи управління в контексті підвищення якості управлінських рішень органами влади регіону та удосконалення розроблення стратегії розвитку і економічної політики регіону (с.254-455).

За аналізом змісту дисертаційної роботи варто зазначити, що автор дійшов науково обґрунтованих висновків щодо джерел та факторів проблем взаємодії суб'єктів регіональної економіки та необхідності пошуку ефективних шляхів взаємодії економічних інтересів бізнесу і влади як пріоритету у розвитку регіональної економіки в контексті активізації регіонального розвитку.

Отже, вивчення матеріалів дисертації дозволяє стверджувати, що наукові

результати, що отримані здобувачем, базуються на ґрунтовному та комплексному дослідженні проблеми дисертаційної роботи, на аналізі великої кількості наукових поглядів та підходів щодо її вирішення, використанні великого масиву наукових джерел. Мета дисертаційної роботи в ході здійснення дослідження досягнута, а дисертація являє собою завершену наукову працю.

5. Наукова новизна і достовірність отриманих результатів

Наукова новизна представленого дослідження полягає у тому, що в роботі запропоновано теоретичне узагальнення та нове вирішення важливої наукової проблеми забезпечення узгодження економічних інтересів регіону в контексті регіонального розвитку. В процесі дослідження отримані такі основні наукові результати.

Вперше:

– сформульовано концепцію узгодження економічних інтересів регіону, що передбачає визначення відповідальності груп суб'єктів регіону, їх економічних інтересів та сфер їх діяльності в комплексі з урахуванням динаміки їх взаємодії, що обумовлює змінний характер взаємозв'язків між ними та необхідність застосування специфічного інструментарію реалізації їх економічних інтересів в процесі регіонального розвитку;

– розроблено методологічні підходи до досліджень рівня розвитку регіону з урахуванням просторово-часового чинника на основі використання векторного аналізу, що дозволяють уявити стан регіону у тривимірному вигляді, який характеризується наочністю, адекватністю та швидкістю здійснення оцінки та з використанням автоматизованого алгоритму розрахунку, що значно уточнює розрахунки та полегшує інтерпретацію їх результатів;

– вперше запропоновано комплексну багатовимірну модель оцінювання узгодженості економічних інтересів регіону на основі використання спеціальних методів аналізу, яка володіє високим рівнем наукової обґрунтованості та інформативності, що дозволяє підвищити ефективність

регіонального планування та управління при узгодженні економічних інтересів регіону.

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат щодо трактування категорії економічних інтересів регіону, що пропонується автором розглядати як об'єктивну комплексну характеристику стану регіону, що виражається у прагненні досягнення максимального рівня фінансово-економічної стійкості та безпеки, конкурентоздатності та привабливості, та знаходить втілення у оптимальному розподілі ресурсів з метою забезпечення максимального рівня життя населення регіону при досягненні максимальної ефективності функціонування регіональної економіки; а також щодо трактування категорії узгодження економічних інтересів регіону, яке автор визначає як процес координування, поєднання дій суб'єктів-носіїв економічних інтересів, що сприяє поступальному розвитку економіки регіону в контексті забезпечення головної мети розвитку – забезпечення максимального рівня життя населення регіону;

– концептуальну модель управління регіональним розвитком на основі урахування фактору узгодженості економічних інтересів регіону із застосуванням регіональної системи індикативного моніторингу, що являє собою сучасний засіб оптимізації узгодження різнорівневих інтересів і цілей суб'єктів регіону та виконує функції коригування параметрів регіонального управління в контексті забезпечення мети розвитку регіону, що дозволяє визначити її як основу системи управління регіональною економікою;

– теоретико-методичні підходи до оцінювання економічних інтересів регіону на різних рівнях регіональної тріади – регіону, галузі та підприємства, що полягають у формуванні комплексу показників економічного, фінансового, інфраструктурного та соціального характеру та на їх основі розрахунку узагальнюючого інтегрального показника, а також на основі вищезазначеного комплексу визначення спільних та відмінних економічних інтересів

різномірних суб'єктів, пошуку їх перетину, в контексті розроблення заходів щодо усунення їх дисбалансу;

– на основі абстрактно-логічного узагальнення підходів розроблено схему комплексного оцінювання результативності регіонального розвитку, що відрізняється урахуванням оцінки узгодженості економічних інтересів регіону; а також методичні підходи до комплексного оцінювання результативності регіонального розвитку, що полягають у через розрахунку інтегрального індикатора результативності розвитку регіону на основі багатовимірного комплексу показників, що містять у себе показники характеризують рівню розвитку, інвестиційної привабливості та фінансово-економічної безпеки регіону, та на основі розрахунку із застосуванням зазначеної методики здійснено структурування діапазон інтегральних оцінок;

– підхід до диференціації розвитку регіонів України, що містить динамічний комплекс показників, які утворюють об'ємну багатовимірну характеристику регіональних особливостей розвитку України за допомогою кластерного аналізу, що підвищує ретельність розроблення регіональних програм та проектів та підвищує ефективність процесів регіонального управління;

дістало подальшого розвитку:

– виявлення та класифікація екзогенних та ендогенних економічних, соціокультурних, правових та демографічних детермінант узгодження економічних інтересів регіону, що сприятиме аналізу їх взаємозв'язків та взаємовідносин між ними в процесі регіонального розвитку;

– наукове обґрунтування ролі інституційних форм співробітництва в регіоні на основі теоретичного узагальнення теорій та концепцій співробітництва, форм та мотивів взаємодії та співробітництва суб'єктів регіону, що дозволило розробити види внутрішньогалузевого і міжгалузевого співробітництва на регіональному рівні, що передбачають співробітництво органів місцевого самоврядування, державно-приватного партнерства та співробітництва приватних суб'єктів, а також теоретичне обґрунтування

створення інтелектуальних моделей співробітництва розвитку взаємодії і співробітництва між суб'єктами регіону;

– програма дій з усунення дисбалансу економічних інтересів офіційного й неофіційного секторів регіону, що передбачає розробку та реалізацію стратегічних та тактичних напрямків діяльності, а також враховує конкретні проміжні результати за кожним з етапів, а також розроблено матрицю способів узгодження економічних інтересів суб'єктів регіону, що передбачає різні способи взаємодії та на цій основі вибір раціонального підходу до усунення дисбалансу інтересів через їх взаємне компромісне узгодження;

– концептуальна схема удосконалення процесів узгодження економічних інтересів суб'єктів на рівні регіонального управління, що передбачає реформацію існуючої структури управління з метою реалізації комплексу заходів щодо узгодження економічних інтересів суб'єктів на основі виявлення та усунення протиріч за рахунок урахування ключових інтересів суб'єктів при розробці економічної стратегії і політики регіону та з використанням моніторингу та заходів корегування індикаторів регіонального розвитку;

– дослідження та характеристика фінансових аспектів узгодженості економічних інтересів регіону, що мають прояв у вигляді порушень та дисбалансу податкового розподілу між різними рівнями бюджетів, а також висвітлення особливостей тінізації регіональної економіки в контексті прояву розузгодженості економічних інтересів, та на цій основі вироблення рекомендацій щодо фінансового забезпечення формування балансу економічних інтересів регіону, що містять нормативно-правову та адміністративно-організаційну складові;

– організаційне забезпечення розвитку підприємництва на регіональному рівні, яке містить комплекс дій за визначеними напрямками та спрямоване на узгодження економічних інтересів суб'єктів, а також його фінансове забезпечення, що складається з регіональних програм підтримки розвитку малого підприємництва за рахунок зниження адміністративно-правового тиску, полегшення доступу до його послуг та до ринків для нього.

Достовірність та об'єктивність результатів і пропозицій підтверджується також апробацією результатів дослідження на 22 науково-практичних міжнародних конференціях: 22 міжнародних науково-практичних конференціях: «Менеджмент міського і регіонального розвитку» (м. Харків, 23–24 квітня 2013 р.); «Integration processes and innovative technologies. Achievements and Prospects of Engineering Sciences (in foreign languages)», (Харків, квітень 2014 г.), «Veda a vsnik» (Praha, 27 грудня 2013-5 січня 2014), «Spravy vedecke ideje-2014» (Praha, 27 жовтня-5 листопада 2014), «Conduct of modern science-2014» (Sheffield, UK, 30 листопада-7 грудня 2014), «Young Researchers in Globalized World: Vistas and Challenges» (Харків, 25 травня 2015), the International Scientific and Practical Congress of Economists and Jurists «The global systemic crisis: new milestone in development or an impasse», professional scientific publication, (Davos, Switzerland, 28 липня 2015), «Образование и наука XXI века-2015» (Софія, Болгарія, 17-25 жовтня 2015), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (Монреаль, 30-31 травня 2016), «Лабіринти реальності» (Монреаль, 30-31 жовтня 2016), «Наукові горизонти» (Велика Британія, 30 вересня-7 жовтня 2017), «Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції» (Харків, 19-20 квітня 2017), «Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації» (Запоріжжя, 30-31 березня 2017), Forum for young Researchers «Young Researchers in the global world: vistas and challenges» (Харків, 19 травня 2017), «Scientific Horisonts» (Sheffield, UK, 30 вересня-7 жовтня 2017), «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (Одеса, 20-21 листопад 2017), «Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад: очікування та реалії» (Рівне-Луцьк, 29-30 листопада 2017), «Conduct of modern science – 2017», (Sheffield, UK, 30 листопада-7 грудня 2017), «Dny vědy – 2018», (Praha, 22-30 березня 2018), «Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах», (Полтава, 2 квітня, 2018), «Science without borders-

2018» (Sheffield, UK, 30 березня-7 квітня 2018), «Технології та інфраструктура транспорту» (Харків, 14-16 травня 2018).

6. Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях і в авторефераті

Основні ідеї, положення й результати дисертації опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 54 наукових працях, зокрема: 1 одноосібна монографія; 2 розділи у колективних монографіях та монографіях у співавторстві; 27 наукових статей, з них – 23 у наукових фахових виданнях України, 19 статей у виданнях іноземних держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 24 публікації за матеріалами конференцій; 1 публікація – в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 34,2 ум. друк. арк., особисто здобувачеві належить 31,34 ум. друк. арк.

Результати дисертаційної роботи отримали широку апробацію – вони були оприлюднені та обговорювані на 22 міжнародних науково-практичних конференціях. В публікаціях повною мірою розкрито основні положення дисертації, висвітлено суть наукової новизни отриманих результатів. Публікації відповідають встановленим вимогам, в них визначено наукові задачі, методи їх вирішення й описано отримані наукові результати. Автореферат написаний у науковому стилі, літературною мовою, згідно з поставленими вимогами і повною мірою відображає зміст і структуру дисертації.

7. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертаційна робота Богдан Н.М. містить усі необхідні структурні елементи та включає вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота написана українською мовою, з дотриманням наукового стилю викладання матеріалу.

Виклад матеріалу дисертації є добре структурованим, прослідковується логічний взаємозв'язок між окремими розділами роботи. Обраний стиль викладення матеріалу дозволив автору розкрити сутність проблеми, дослідити

її теоретичні, методологічні й практичні аспекти, дійти обґрунтованих висновків та сформулювати конкретні пропозиції, що мають наукову цінність.

За змістом, структурою та оформленням робота відповідає вимогам, що висуваються до докторських дисертацій. Мета, об'єкт, предмет дослідження, сформульовані коректно. Для досягнення поставленої мети сформульовано і вирішено низку завдань на основі застосованих загальнонаукових та спеціальних наукових методів і підходів, в тому числі інструментарію економіко-математичного моделювання та використання комп'ютерного автоматизованого розрахунку. Перелік положень та результатів, представлених Богдан Н.М. у дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, не містить результатів кандидатської дисертації.

8. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації. Висновки та рекомендації, опубліковані в наукових працях здобувача і в авторефераті ідентичні та повною мірою відображають елементи наукової новизни, які винесено на захист. Сутність викладених в авторефераті наукових положень, висновків і рекомендації обґрунтовано й повністю розкрито в тексті дисертації. Матеріал, викладений в авторефераті, за своєю сутністю є ідентичним положенням, які наведені у дисертації та надає цілісне уявлення про характер дисертаційної роботи. Зміст та структура автореферату відповідає встановленим вимогам.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В цілому позитивно оцінюючи дослідження, виконане Богдан Н.М., варто зазначити, що в роботі є певні висновки й твердження, які можна віднести до категорії дискусійних і як таких, що потребують уточнення, зокрема:

1. У п.1.1 в табл. 1.1 (с.57) автором визначено «причинно-наслідкові зв'язки процесів розбалансування розвитку регіону в контексті неузгодженості економічних інтересів суб'єктів регіону, що являють собою комплекс

організаційних, економічних та технічних процесів, які ускладнюють процеси узгодження економічних інтересів суб'єктів», але, автор чомусь виділяє тільки вищевказані три види характеру процесів, хоча, цілком логічно, що внаслідок розбалансування інтересів виникають і процеси соціального характеру.

2. У п.1.3 здобувачем досліджено підходи до формування індикаторів регіонального розвитку, проаналізовано достатню кількість наукових поглядів на зазначену проблематику, але зміст підрозділу не чітко структурований, не систематизовано аналізований матеріал та не здійснено чіткого висновку щодо доцільності застосування певних індикаторів у цілях даного дослідження. Це робить результати, отримані за даним підрозділом роботи, дещо розмитими та неконкретними, що потребує уточнення.

3. У п.1.4 на рис. 1.5 (с.110) автором надано статичне відображення взаємозв'язку між процесами регіонального розвитку та узгодженістю економічних інтересів суб'єктів регіону, де визначено фактори реалізації економічних інтересів регіону. Серед вказаних автором: організаційні, правові та матеріальні, у зв'язку з чим виникає логічне питання: чому автор не рахує доцільним виокремити фактори фінансово-економічного характеру, які чинять значний вплив на ці процеси. З урахуванням вищезазначеного, схема бачиться недопрацьованою.

4. У п.3.2 на рис. 2.8 (с. 185) автор ілюструє взаємозалежність економічних інтересів регіону та економічних інтересів галузей на кожному етапі життєвого циклу, але зміст рисунку не відповідає його назві та не пояснює природу та характер взаємозв'язку, тобто, на наш погляд, він не несе ніякого змістовного навантаження.

5. У п. 3.3 розділу 3 досліджено інституціональні моделі взаємодії підприємництва і влади, але не цілком зрозуміло, які висновки щодо застосування моделей взаємодії в сучасних умовах України зроблено автором на підставі цього аналізу, тобто, це дослідження цього питання бачиться незавершеним.

6. У п.5.2 здійснено групування регіонів України за рівнем узгодженості економічних інтересів та не розроблено диференційований комплекс заходів щодо усунення дисбалансу на основі групування регіонів, що викликає питання щодо цілей угруповання за даним критерієм.

7. У п. 5.3, що стосується дослідження особливостей податкового розподілу на регіональному та місцевому рівнях, відсутні логічні та обґрунтовані висновки щодо результатів дослідження цього питання, тобто, воно уявляється не зовсім завершеним.

8. На погляд рецензента, робота має недостатню повноту порівняльного аналізу міжнародного досвіду щодо усунення дисбалансу економічних інтересів між суб'єктами регіональної економіки.

9. Маємо окремі зауваження щодо оформлення таблиць та окремих частин тексту (с. 251, 253, 259, 261, 304, 308, 310, 313, 338).

10. Інші зауваження стосуються окремих неточностей у формулювання поставлених цілей, висловлень та наявності повторів у роботі.

Проте, зазначені зауваження та дискусійні питання не носять принципового характеру та не знижують наукової цінності положень, винесених здобувачем на захист.

10. Загальний висновок

Дисертаційна робота Богдан Наталії Миколаївни «Теоретико-методологічне забезпечення узгодження економічних інтересів регіону» можна визнати цілісним, самостійно виконаним завершеним дослідженням, яке проведене на належному теоретичному та методичному рівнях. В авторефераті дисертації розкрито суть основних положень дисертації, які виносяться на захист. Тема дисертаційної роботи і завдання, які вирішено для досягнення поставленої мети, відповідають паспорту спеціальності 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

За змістом і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам п. 9, 10, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 159 від 30.12.2015 р.), а її автор, Богдан Наталія Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки і підприємництва
Східноукраїнського національного університету
Імені Володимира Даля

Ксенія Ігорівна Сербряк

Ксенія Сербряк К.І.
доцент кафедри економіки і підприємництва
Східноукраїнського національного університету

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
ІДОР № 02.02-15/227
14 09 2018